

LIJST VAN VRAGEN

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft een aantal vragen voorgelegd aan de ministers van Buitenlandse Zaken en van Justitie en Veiligheid over de brief van 9 maart 2018 inzake de **Staatsaansprakelijkheid MH17** (Kamerstuk **33 997, nr. 114**).

De voorzitter van de commissie,
Van Meenen

De adjunct-griffier van de commissie,
Schoor

- Nr. Vraag**
- 1 Heeft Rusland zich in het OVV-onderzoek naar de toedracht van de ramp met MH17 schuldig gemaakt aan het weigeren van rechtshulp? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waarom niet?
 - 2 Heeft Rusland zich in het lopende strafrechtelijk onderzoek naar de daders van de ramp met MH17 schuldig gemaakt aan het weigeren van rechtshulp? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?
 - 3 Op welke wijze geeft Rusland uitvoering aan de door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN-Veiligheidsraad) aangenomen resolutie 2166?
 - 4 Op welke wijze traineert Rusland uitvoering van de door de VN-Veiligheidsraad aangenomen resolutie 2166?
 - 5 Acht u het veto van Rusland inzake de instelling van een VN-tribunaal in strijd met de uitvoering van resolutie 2166 van de VN-Veiligheidsraad? Waarom wel of waarom niet?
 - 6 Op welke wijze heeft Nederland de ramp met MH17 binnen het lidmaatschap van de VN-Veiligheidsraad tot nu toe aan de orde gebracht?
 - 7 Welk aanvullend bewijs is, naast het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) en het lopende strafrechtelijk onderzoek, noodzakelijk voor Nederland om een zaak te starten waarin een andere staat aansprakelijk gesteld wordt voor het neerhalen van MH17?
 - 8 Op welke wijze past het aanspannen van een zaak, waarin een andere staat aansprakelijk gesteld wordt voor het neerhalen van MH17, binnen de door de premier gemaakt belofte dat «de onderste steen boven komt» en dat hij zich er «persoonlijk voor [zal] inzetten dat de daders worden opgespoord en hun gerechte straf krijgen»?
 - 9 Wat is er tijdens het bezoek van de Minister van Buitenlandse Zaken aan Rusland in april 2018 inzake MH17 besproken met de Russische bewindspersonen?
 - 10 Ziet u nog steeds geen aanleiding om met Rusland eenzelfde bilateraal verdrag als met Oekraïne te sluiten ten aanzien van strafvervolging in de MH17-zaak van Russische onderdanen?
 - 11 Is bij het opstellen van deze brief gebruik gemaakt van externe deskundigen op het vlak van staatsaansprakelijkheid, bijvoorbeeld van een universitair deskundige, de landsadvocaat, dan wel enige andere deskundige? Zo ja, welke deskundige(n) zijn geraadpleegd? Zo nee, waarom is er voor gekozen dergelijke deskundigheid niet in te roepen?
 - 12 Is de inhoud van deze brief afgestemd met het Joint Investigation Team (JIT) en/of de grieving-nations (landen met slachtoffers van MH17)? Gaat er met de JIT-partners dan wel de grieving-nations gezamenlijk opgetrokken worden ten aanzien van het aansprakelijk stellen van andere landen?
 - 13 Gesteld wordt dat (staats)aansprakelijkheid ontstaat als de ene staat ten opzichte van de andere een internationaalrechtelijk onrechtmatige daad pleegt, dan wel een internationaalrechtelijke rechtsregel overtreedt, kunt u voor de vliegcrash MH17 aangeven welke internationaalrechtelijk onrechtmatige daad dan wel rechtsregel overtreden zou kunnen zijn? Is hier sprake van overtredingen van positiefrechtelijke regels (bijvoorbeeld internationale verdragen) of kan hier ook sprake zijn van overtredingen van internationaalrechtelijk gewoonrecht of goede gebruiken?
 - 14 Kunt u aangeven welke internationale rechter of arbitraal tribunaal beschikbaar zou kunnen zijn om een rol te spelen rond staatsaansprakelijkheid in het kader van de vliegcrash MH17?

- Nr. Vraag**
- 15 Aan welke vormen van schade aan de zijde van de Nederlandse staat kan gedacht worden in het kader van de vliegcrash MH17? Vallen hieronder kosten die verband houden met:
- het bergen en repatriëren van slachtoffers
 - het identificeren en begraven van slachtoffers
 - bijeenkomsten van en voor nabestaanden, al dan niet in het kader van herdenken en begraven
 - de kosten van het onderzoek van de OVV
 - de Nederlandse kosten ten behoeve van het (internationale) strafrechtelijke onderzoek
 - de kosten van de strafrechtelijke vervolging dan wel de voorbereiding daarop
 - de kosten voor slachtofferzorg?
- 16 In hoeverre kan de Nederlandse staat tegengeworpen worden dat de gemaakte kosten te hoog zijn, dan wel dat de verrichte werkzaamheden of zorg uitstijgt boven het niveau dat de aansprakelijke staat zelf gewoonlijk levert? In hoeverre kan de Nederlandse staat tegengeworpen worden dat bijvoorbeeld het onderzoek van de OVV dan wel het strafrechtelijk onderzoek een eigen keuze is van de Nederlandse staat en in zoverre ook niet uitgevoerd had hoeven worden?
- 17 Op welk moment bent u voornemens daadwerkelijk bekend te maken welke landen door de Nederlandse staat (staats)aansprakelijk worden gesteld voor schade veroorzaakt in het kader van de vliegcrash MH17? Bent u bereid de Tweede Kamer hier tijdig over te informeren? Kunt u aangeven welke volgorde u voornemens bent hierin te hanteren?
- 18 Richt de vraag of andere staten aansprakelijk worden gesteld zich ook op aspecten van vliegveiligheid, het tijdig en adequaat waarschuwen van andere staten dan wel luchtvaartmaatschappijen voor gevaarlijke situaties in het luchtruim, dan wel de geschiktheid qua kennis en instrumentarium van de luchtverkeersleiding van zo'n andere staat?
- 19 In hoeverre worden aspecten van medewerking aan berging, identificatie, hulp bij het (strafrechtelijk) onderzoek dan wel (andere) vormen van internationale strafrechtelijke rechtshulp een rol bij het aansprakelijk stellen van een andere staat?
- 20 Verwacht de Nederlandse overheid zelf nog op één of andere wijze door andere staten aansprakelijk te worden gesteld voor schade ontstaan in het kader van de vliegcrash MH17?
- 21 Kunt u een overzicht bieden van zaken waarin staten aansprakelijk zijn gesteld voor internationaal onrechtmatige daden en per zaak aangeven wat de aanleiding was, voor welke rechtsgang is gekozen en wat de uitkomst is geweest?
- 22 Is Nederland eerder partij geweest in een zaak waarin staatsaansprakelijkheid speelde? Zo ja, welke?
- 23 Is Rusland eerder door een andere staat aansprakelijk gesteld voor een internationaalrechtelijk onrechtmatige daad? Zo ja, voor welke daad is dit geweest en wat was de uitkomst?
- 24 Heeft Rusland eerder een andere staat aansprakelijk gesteld voor een internationaalrechtelijk onrechtmatige daad? Zo ja, voor welke daad is dit geweest en wat was de uitkomst?
- 25 Is het mogelijk dat in de MH17-zaak een internationaalrechtelijk onrechtmatige daad aan het handelen of nalaten van individuen toegerekend kan worden?
- 26 In hoeverre is het mogelijk dat rebelligroepen of andere niet rechtstreeks aan een staat gelieerde groeperingen op enige wijze partij worden in een procedure inzake staatsaansprakelijkheid?

- Nr. Vraag**
- 27 Op basis van welke internationaalrechtelijke rechten en plichten kan Nederland een andere staat aansprakelijk stellen voor specifiek de ramp met MH17?
- 28 Nederland sluit geen enkele juridische optie uit, aan welke opties wordt dan specifiek gedacht en langs welke weg worden die juridische opties benaderd?
- 29 Heeft Nederland eerder een andere staat aansprakelijk gesteld voor een schending van het internationaal recht? Zo ja, welke staat? Wegens welke internationaalrechtelijk onrechtmatige daad was dat? Wat waren de gevolgen van de staatsaansprakelijkstelling?
- 30 Is Nederland zelf eerder door een andere staat aansprakelijk gesteld voor een schending van het internationaal recht? Zo ja, door welke staat? Wegens welke internationaalrechtelijk onrechtmatige daad was dat? Wat waren de gevolgen van de staatsaansprakelijkstelling?
- 31 Kunt u de zin «Het handelen of nalaten van een individu kan niet worden toegerekend aan een staat, tenzij de band tussen het individu en de staat dermate sterk is dat het individu geacht kan worden namens de staat te handelen» nader duiden? Over wat voor band gaat dat dan?
- 32 Gezien de volgende quote in de brief «Om vast te stellen of een andere staat aansprakelijk kan worden gesteld voor het neerhalen van vlucht MH17 moet onderzocht worden of sprake is van een schending van een internationaalrechtelijke verplichting en of deze aan een staat of meerdere staten kan worden toegerekend», bent u er in dat licht voorstander van dat dit onderzocht wordt? Zo nee, waarom niet?
- 33 Kunt u de zin «Om vast te stellen of een andere staat aansprakelijk kan worden gesteld voor het neerhalen van vlucht MH17 moet onderzocht worden of er sprake is van een schending van een internationaalrechtelijke verplichting en of deze aan een staat of meerdere staten kan worden toegerekend» nader duiden? Komt zo'n onderzoek er ook? Welke stappen moet u nemen om zo'n onderzoek te starten?
- 34 Hoe zal worden voorkomen dat een eventueel onderzoek naar staatsaansprakelijkheid tot vertraging in het strafproces leidt, omdat – bijvoorbeeld op het terrein van schadevergoeding – toch een zekere mate van dubbeling zou kunnen worden verondersteld?
- 35 Kan Rusland als staat aansprakelijk worden gesteld voor het weigeren van rechtshulp in de onderzoeken naar de toedracht en/of de daders van de ramp met MH17? Zo ja, bent u voornemens dit te doen? Zo nee, waarom niet?
- 36 Komt Oekraïne vanwege het niet volledig sluiten van het luchtruim ten tijde van de ramp met MH17 in aanmerking voor het starten van een procedure inzake staatsaansprakelijkheid? Consultteert Nederland hiertoe de overige JIT-landen?
- 37 Wat wordt bedoeld met de zin «Een weigering van rechtshulp kan dus wel leiden tot een schending van internationaal recht die voortduurt»? Kunt u daar voorbeelden van geven?

- Nr. Vraag**
- 38 Hoe verhouden de zinnen «Bij nadeel ondervonden door onderdanen van een staat gelden extra voorwaarden voor de bescherming van hun rechten. (...) Ook moet hij aantonen dat deze personen de nationale rechtsmiddelen hebben uitgeput in de staat of staten die aansprakelijk gesteld worden» en de zin «De compensatie ter vergoeding van schade geleden door individuen wordt betaald aan de benadeelde staat en deze staat kan de compensatie vervolgens te beschikking stellen aan de individuen» zich tot de strekking van de brief dat de aansprakelijkheid zich vooral afspeelt en tot stand komt tussen twee staten? In hoeverre en onder welke voorwaarden kan individuele schade van nabestaanden onderdeel vormen van de staatsaansprakelijkheid die een andere staat ten opzichte van Nederland heeft? Is het voor Nederlandse nabestaanden een optie om af te zien van individuele civielrechtelijke aansprakelijkheidstrajecten richting landen als Oekraïne en/of Rusland en hun vorderingen op te laten gaan in (een vorm van) Nederlandse staatsaansprakelijkheid richting deze (en andere) landen? Kunt u hier in het kader van de vliegcrash MH17 concrete voorbeelden van geven?
- 39 Zijn er momenteel consultaties en/of onderhandelingen met Oekraïne gaande inzake staatsaansprakelijkheid voor het niet volledig sluiten van het luchtruim ten tijde van de crash met MH17? Zo ja, op welk niveau? Zijn er al uitkomsten en zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?
- 40 Is Nederland voornemens consultaties en/of onderhandelingen met Oekraïne te starten inzake staatsaansprakelijkheid voor het niet volledig sluiten van het luchtruim ten tijde van de crash met MH17? Zo nee, waarom niet? Wat is het standpunt van de overige JIT-landen hierover?
- 41 Kunt u expliciet maken op welke wijze het opstarten van een procedure inzake staatsaansprakelijkheid door Nederland tegen ofwel Oekraïne, ofwel Rusland de huidige strafrechtelijke vervolging kan versterken dan wel nadelig beïnvloeden?
- 42 Kunt u expliciet maken op welke wijze het opstarten van een procedure inzake staatsaansprakelijkheid door de JIT-landen tegen ofwel Oekraïne, ofwel Rusland de huidige strafrechtelijke vervolging kan versterken dan wel nadelig beïnvloeden?
- 43 Aangezien het noodzakelijk is dat de aansprakelijk gestelde staat de gekozen vorm van beslechting aanvaardt, welke internationale rechters of arbitrale tribunalen worden door Rusland erkend en waar zou dus een zaak waarin Rusland als staat aansprakelijk wordt gesteld kunnen dienen? Indien deze er niet zijn, welke mogelijkheden zijn er dan om Rusland voor een internationale rechter of arbitraal tribunaal als staat aansprakelijk te stellen?
- 44 Moet een internationale instantie die het bestaan van staatsaansprakelijkheid kan vaststellen per definitie zijn erkend door de aangeklaagde staat? Moet de bewuste juridische instantie ook als zodanig internationaal zijn? Mag ook worden volstaan met bijvoorbeeld een nationale instantie die wel internationale rechtsmacht heeft?
- 45 Kan Nederland bij nadeel, ondervonden door onderdanen, alleen voor haar eigen onderdanen een beroep doen op staatsaansprakelijkheid? Is het, gezien de meerdere nationaliteiten die betrokken waren bij de crash met MH17, mogelijk dat ook zij betrokken worden in een eventuele zaak waarin een andere staat aansprakelijk wordt gesteld voor de crash met MH17?
- 46 Is er een casus bekend waarbij de ene staat de andere staat aansprakelijk stelt wegens het niet sluiten van het luchtruim? Zo ja, hoe verliep dat?

- Nr. Vraag**
- 47 Kunt u toelichten wat u bedoelt met de opmerking dat voorkomen moet worden dat de ene procedure de andere nadelig beïnvloedt?
- 48 Wanneer bent u voornemens de Kamer te informeren over de keuze om al dan niet gebruik te maken van de optie van aansprakelijkstelling van een of meer staten?
- 49 Kunnen uitkomsten uit het huidige strafrechtelijk onderzoek naar de ramp met MH17 door de JIT-landen gebruikt worden in een mogelijke (toekomstige) zaak waarin Nederland een andere staat aansprakelijk gesteld wordt voor de ramp met MH17?
- 50 Op welk moment wordt beslist of Nederland een ander land aansprakelijk zal stellen voor de ramp met MH17?
- 51 Wat is de meest recente stand van zaken aangaande de klachtprocedures van Nederlandse en niet-Nederlandse nabestaanden bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens naar aanleiding van het neerhalen van vlucht MH17?
- 52 Op welke wijze zouden een gelijktijdige staatsaansprakelijkstelling naar aanleiding van het neerhalen van vlucht MH17 en een strafrechtelijke vervolging van mogelijke daders van het neerhalen van vlucht MH17 elkaar kunnen versterken?
- 53 Op welke wijze zouden een gelijktijdige staatsaansprakelijkstelling naar aanleiding van het neerhalen van vlucht MH17 en een strafrechtelijke vervolging van mogelijke daders van het neerhalen van vlucht MH17 elkaar nadelig kunnen beïnvloeden?